

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(повна назва вищого навчального закладу)
Кафедра міжнародних відносин

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Проректор з науково-педагогічної роботи
(Хмарський В. М.)
вересня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

"Системні трансформації посткомуністичних країн Європи та Азії"
(назва навчальної дисципліни)
Рівень вищої освіти III рівень вищої освіти PhD
Спеціальність 052 Політологія
(код і назва спеціальності (тей))
Інститут/факультет Факультет міжнародних відносин, політології та соціології
(назва інституту, факультету)

Робоча програма складена на основі навчальної програми курсу “Системні трансформації посткомуністичних країн Європи та Азії”
(назва навчальної дисципліни)

Розробники: **Брусиловська Ольга Іллівна, д. політ. н., проф. кафедри міжнародних відносин, зав. кафедри міжнародних відносин.**
(вказати прізвища, наукові ступені, вчені звання та посади розробників).

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри міжнародних відносин
Протокол № 1 від “31” серпня 2020 року

Завідувач кафедри

_____ (підпис)

(Брусиловська О. І)
(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) ІСН

Протокол № 1 від “9” вересня 2020 року

Голова НМК

_____ (Хорошилов О. Ю.)
(підпис)

(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № від. “ ” _____ 20 р.

Завідувач кафедри

_____ (_____)
(підпис)

(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № від. “ ” _____ 20 р.

Завідувач кафедри

_____ (_____)
(підпис)

(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни
«Системна трансформація посткомуністичних країн Європи та Азії»

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 залікових модулів – змістових модулів – 3 ІНДЗ* – _____ (вид завдання)	Галузь знань 05 <u>Соціально-політичні науки</u> (шифр і назва) Спеціальність 052 <u>Політологія</u> (код і назва) Спеціалізації: _____ (назва) Рівень вищої освіти: <u>PhD</u>	Нормативна / за вибором (ВНЗ/студента)	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		2-й	-й
		<i>Семестр</i>	
		4-й	-й
		<i>Лекції</i>	
		16 год.	год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		14 год.	год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		60 год.	год.
		у т.ч. ІНДЗ*: - год.	
Форма підсумкового контролю: залік			

* – за наявності

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – розгляд основних тенденцій в процесі посткомуністичних переходів країн Європи (Албанія, Болгарія, Боснія і Герцеговина, Македонія, Польща, Румунія, Сербія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Хорватія, Чехія, Чорногорія) та колишніх радянських республік (Азербайджан, Білорусь, Вірменія, Грузія, Естонія, Казахстан, Киргизстан, Латвія, Литва, Молдова, Росія, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан, Україна).

Завдання курсу полягають у вивченні студентами PhD революцій в Східній Європі кінця 80-х – початку 90-х рр. ХХ ст., їх внутрішніх та зовнішніх наслідків, важливих для всієї Європи. Компаративний аналіз стартових умов економічних та політичних перетворень дозволяє визначити спільні та особливі риси в розвитку країн цих регіонів. Вивчення здійснення програм реформ в економічній та політичній сферах також націлене на вирішення загального та особливого в процесі їх реформування. Особливе місце займає вивчення ідеологічної трансформації посткомуністичних країн, що є оригінальним науковим вкладом автора в вітчизняну історіографію. Курс завершується визначенням основних досягнень та проблем, що постають наразі перед країнами регіонів ЦСЄ, ПСЄ та держав пострадянського простору в ХХІ ст. Вивчення і засвоєння студентами зазначеного предмету сприятиме усвідомленню розвитку світової політики в рамках міждисциплінарного аналізу та наукових підходів, сформованих в рамках різних історіографічних шкіл.

Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання. Відповідно до Освітньо-наукової програми спеціальності 052 - “Політологія”, очікуваними результатами вивчення дисципліни здобувачами вищої освіти є наступні:

Знання	ПРЗ 01. Знати на поглибленому рівні нормативну та позитивну політичну теорію, політичний аналіз, порівняльну та прикладну політологію та володіти категорійно-понятійним та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки. ПРЗ 02. Знати основні методики, ефективні стратегії і методи теоретичних та емпіричних досліджень політичних систем та зовнішньої політики держав з урахуванням новітніх кількісних та якісних методів обробки та представлення інформації; ПРЗ 03. Знати основні етапи, умови та засоби формування та реалізації внутрішньої політики України, країн Західної Європи, Північної Америки (інших регіонів світу) з урахуванням необхідності використання набутих знань у дослідницькій діяльності. ПРЗ 04. Знати основні етапи формування міжнародних відносин та зміни геополітичного балансу сил з урахуванням необхідності їх використання у дослідницькій діяльності;
Уміння	ПРУ 02. Уміти комплексно застосовувати широкий спектр політологічних понять, теорій і методів до аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного історичного або сучасного контексту.
Автономія і відповідальність	ПРА 02. Мати системний науковий світогляд та філософсько-культурний кругозір, який включає розвинене критичне мислення, професійну етику та академічну добросесність, повагу різноманітності та мультикультурності.

Компетентності:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі політології під час здійснення професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК03.Готовність до самокритики та саморозвитку, підвищення наукового і культурного кругозору рівня здобувача наукового ступеня доктора філософії.
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	СК01.Здатність засвоїти основні концепції, історію та сучасний стан розвитку наукової літератури із політичних наук. СК04.Здатність розробляти комплексний підхід до дослідження глобальних економічних і соціально-політичних тенденцій, поточних явищ і процесів політичного життя країни, міжнародних відносин та зовнішньої політики держав. СК05.Здатність аналізувати причинно-наслідкові зв'язки, умови і тенденції розвитку, моделювати певні об'єкти політичної реальності заради визначення або уточнення їх характеристик та раціоналізації засобів впливу на них, прогнозувати зміни розташування сил у політичному полі та можливі події внутрішнього та міжнародного життя. СК06.Здатність проводити власне наукове дослідження, результати якого матимуть наукову новизну, теоретичне та практичне значення для розв'язання комплексних проблем у галузі політичних наук, у тому числі уможливають застосування методів проведеного аналізу для інших досліджень.

3. Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

Соціально-економічна основа політичної трансформації посткомуністичних країн.

Тема 1. Початок економічних реформ у країнах Центрально-Східної Європи. 1989 – 1994 рр.

Стартові умови соціально-економічних перетворень. Головні напрямки перетворень в країнах ЦСЄ. Перші програми економічних та політичних реформ: спільне та особливе.

Тема 2. Компаративний аналіз економічних реформ другої половини 90-х рр. ХХ ст. – початку ХХІ ст. у країнах Центрально-Східної Європи. Країни Південно-Східної Європи на межі століть.

Головні напрямки економічних реформ другої половини 90-х – поч. ХХІ ст. Вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на процеси реформування в країнах регіону. Проблеми та досягнення країн ЦСЄ та ПСЄ на шляху до єдиної Європи.

Тема 3. Соціально-економічна основа політичної трансформації пострадянських країн.

Стартові умови соціально-економічних перетворень. Економічні реформи у пострадянських країнах у 1991 – 1999 рр. Компаративний аналіз економічних реформ першого десятиліття ХХІ ст. у пострадянських країнах.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Політична трансформація посткомуністичних країн наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Тема 4. Політична трансформація країн Центрально-Східної Європи в першій половині 90-х рр. ХХ ст.

Передумови політичних реформ у східноєвропейському регіоні. Перші реформи, їх наслідки. Причини відставання країн ПСЄ на шляху до демократії.

Тема 5. Другий етап перехідного періоду в розвитку посткомуністичних країн Європи: “Оксамитова реставрація”.

Політична трансформація країн ЦСЄ. Демократизація країн «другої хвилі». Ліквідація тоталітаризму в Албанії, початок реформ. Еволюція реформування в Болгарії та Румунії. Розпад Чехословаччини. Нові концепції співробітництва Схід-Захід в Європі в 90-ті роки ХХ ст. Причини та наслідки повернення лівих партій до влади. Формування демократичної опозиції в східноєвропейських суспільствах. Роль засобів масової інформації в посткомуністичній Європі. Складення маятникового характеру виборів наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Співробітництво країн регіону з ЄС та НАТО як стимул внутрішньополітичних перетворень.

Тема 6. Політична трансформація республік колишньої Югославії в умовах розпаду СФРЮ та локальних військових конфліктів наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Історичні передумови виникнення югославської кризи. Оформлення розпаду СРФЮ в 1989-1992 рр. Хорватська війна 1991-1995 рр. Боснійська війна, її наслідки для країн регіону та всього світу. Конфлікт у Косові: політичні передумови та загострення кризи наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Сербія і Чорногорія на початку ХХІ ст. Конфлікт у Македонії 2000-2001 рр. Західні республіки колишньої СФРЮ: Хорватія та Словенія на початку ХХІ ст.

Тема 7. Політична трансформація пострадянських країн наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Передумови політичних реформ у СРСР. Політична трансформація пострадянських країн в 90-х рр. ХХ ст. Компаративний аналіз політичних реформ першого десятиліття ХХІ ст. у пострадянських країнах.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІІ.

Ідеологічна складова політичної трансформації посткомуністичних країн в 90-ті рр. ХХ ст. – на початку ХХІ ст.

Тема 8. Пошуки нової ідейної парадигми в країнах регіону.

Передумови ідеологічного оновлення посткомуністичних країн Європи. Ідеологічне забезпечення початкового етапу східноєвропейських перетворень. Регіональні особливості ідеологічної трансформації. Націоналістична ідеологія в посткомуністичних країнах Європи: спільне й особливе. Процес і проблеми становлення ліберальної демократії. Розвиток громадянського суспільства. Перелоги ідеологічної трансформації в країнах ЦСЄ та ПСЄ в ХХІ ст.

Тема 9. Проблеми та досягнення посткомуністичних країн Європи на сучасному етапі.

Нові риси в трансформації посткомуністичних країн Європи. Особливості політичної моделі посткомуністичної Європи на початку ХХІ ст. в порівнянні з західноєвропейською та пострадянською моделями. Критерії ЄС до країн-кандидатів на вступ до Євросоюзу та східноєвропейські реалії. Сучасна концепція безпеки в країнах регіону. Вплив «східних» розширень ЄС та НАТО на хід трансформацій в регіоні. Економічна трансформація країн ЦСЄ в умовах членства в ЄС. Економічна трансформація країн ПСЄ після 2004 р. Політична трансформація країн ЦСЄ в умовах членства в Європейському Союзі. Політична трансформація країн ПСЄ після 2004 р. Ідеологічна трансформація посткомуністичних країн Європи після 2004 р. Транзитологи про майбутнє посткомуністичних країн Європи.

Тема 10. Ідеологічна складова політичної трансформації пострадянських країн в 90-ті рр. ХХ ст. – нульові роки ХХІ ст.

Передумови ідеологічного оновлення пострадянських країн. Ідеологічне забезпечення першого етапу перетворень. Націоналістична ідеологія в пострадянських країнах: спільне й особливе. Проблема становлення ліберальної демократії в пострадянських країнах. Майбутнє демократії: попередні сценарії.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	пр	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
Змістовий модуль 1. Соціально-економічна основа політичної трансформації посткомуністичних країн.										
Тема 1. Початок економ. реформ	6	-	-		6					
Тема 2. Економічні реформи 2 пол. 90-х рр. у ЦСЄ та ПСЄ	10	2	2		6					
Тема 3. Соціально-ек. основа трансф. пострад. країн	10	2	2		6					
Разом за змістовим модулем 1	26	4	4		18					
Змістовий модуль 2. Політична трансформація посткомуністичних країн наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.										
Тема 4. Політична трансформація країн ЦСЄ в 1 пол. 90-х рр. ХХ ст.	8	2	-		6					
Тема 5. «Оксамит. реставрація».	8	-	2		6					
Тема 6. Політична трансформація колишньої СФРЮ.	8	2	-		6					
Тема 7. Політична трансформація пострадянськ країн	10	2	2		6					
Разом за змістовим модулем 2	34	6	4		24					
Змістовий модуль 3. Ідеологічна складова політичної трансформації посткомуністичних країн в 90-ті рр. ХХ ст. – на початку ХХІ ст.										
Тема 8. Пошуки нової ідейної парадигми.	10	2	2		6					
Тема 9. Проблеми та досягнення на сучасному етапі.	10	2	2		6					
Тема 10. Ідеологічна трансф. пострадян. країн	10	2	2		6					
Разом за змістовим модулем 3	30	6	6		18					

ІНДЗ*										
Усього годин	90	16	14		60					

* – за наявності

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Економічні реформи 2 пол. 90-х рр. у ЦСЄ та ПСЄ	2
2	Соціально-економічна основа трансформації пострадянських країн	2
3	«Оксамитова реставрація»	2
4	Політична трансформація пострадянських країн	2
5	Пошуки нової ідейної парадигми.	2
6	Проблеми та досягнення на сучасному етапі.	2
7	Ідеологічна трансф. пострадян. країн	2

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Початок економічних реформ у ЦСЄ	6
2	Економічні реформи 2 пол. 90-х рр. у ЦСЄ та ПСЄ	6
3	Соціально-економічна основа трансформації пострадянських країн	6
4	Політична трансформація країн ЦСЄ в 1 пол. 90-х рр. ХХ ст.	6
5	«Оксамитова реставрація»	6
6	Політична трансформація республік колишньої СФРЮ	6
7	Політична трансформація пострадянських країн	6
8	Пошуки нової ідейної парадигми	6
9	Проблеми та досягнення посткомуністичних країн на сучасному етапі	6
10	Ідеологічна трансформація пострадянських країн	6
	Разом	60

До самостійної роботи відноситься:

- [1] – підготовка до лекцій, практичних занять;
- [2] – написання рефератів/рідерів, есе.

7. Методи навчання

Лекції, семінарські заняття, самостійна робота, інтерактивні методи (рольові ігри, дискусії, диспути, дебати, колоквиуми), підготовка дослідницьких проектів студентами.

8. Методи контролю

Поточне тестування, усне опитування, підсумковий тест, індивідуальні консультації.

9. Питання для підсумкового контролю

Перший рівень (тестові завдання).

1. Варіанти східноєвропейських революцій 1989 р.
2. Зовнішній фактор в східноєвропейських революціях 1989 р.

3. “План Клауса” та чехословацькі економічні реформи на початку 90-х рр. 20 ст.
4. “План Бальцеровича” та польські економічні реформи 1 пол. 90-х рр. 20 ст.
5. “План Купи” та угорські економічні реформи 1 пол. 90-х рр. 20 ст.
6. Економічні реформи в Польщі у 2 пол. 90-х рр. – на початку 21 ст. “Другий план Бальцеровича”, його перспективи.
7. Економічні реформи в Чехії у 2 пол. 90-х рр. – на початку 21 ст.
8. Економічні реформи в Угорщині у 2 пол. 90-х – на початку 21 ст.
9. Особливості економічної трансформації Болгарії у 2 пол. 90-х рр. – на початку 21 ст.
10. Проблеми економічної трансформації Румунії у 2 пол. 90-х – на початку 21 ст.
11. Типологія управлінських форм в країнах Східної Європи наприкінці 80-х рр. 20 ст.
12. Загальні риси політичної трансформації країн Центральної Східної Європи в 1 пол. 90-х рр. 20 ст.
13. Особливості угорської політичної трансформації у 90-ті рр. 20 ст.
14. Особливості чеської та словацької політичної трансформації у 90-ті рр.
15. Особливості польської політичної трансформації у 90-ті рр.
16. Передумови ідеологічної трансформації країн Східної Європи наприкінці 80-х рр. 20 ст. Дисидентський рух, його вплив на посткомуністичну трансформацію 90-х рр.
17. Ідеологічна трансформація країн Центральної Східної Європи в 90-ті рр. – на початку 21 ст.
18. Історичні передумови югославської кризи.
19. Загострення національних проблем в СФРЮ в 80-ті рр. 20 ст. Прихід до влади С.Мілошевича, його програма розвитку Югославії.
20. Оформлення розпаду СФРЮ: внутрішні та зовнішні фактори.
21. Боснійська війна: причини, хід, підсумки.
22. Косовська криза: історія та сучасність.
23. СРЮ на початку 21 ст.: проблеми та досягнення.
24. Конфлікт в Македонії: до Охридської угоди та після.
25. Сучасна модель розвитку Албанії, її відмінності від інших країн регіону.
26. Сучасна модель розвитку Болгарії та Румунії: загальне та особливе.
27. Стартові умови соціально-економічних перетворень у СРСР.
28. Економічні реформи у пострадянських країнах. 1991 – 1999 рр.: Росія.
29. Економічні реформи у пострадянських країнах. 1991 – 1999 рр.: Україна.
30. Економічні реформи у пострадянських країнах. 1991 – 1999 рр.: Білорусь.
31. Економічні реформи у пострадянських країнах. 1991 – 1999 рр.: Молдова.
32. Економічні реформи у пострадянських країнах. 1991 – 1999 рр.: Країни Закавказзя.
33. Економічні реформи у пострадянських країнах. 1991 – 1999 рр.: Країни Середньої Азії та Казахстан.
34. Економічні реформи у пострадянських країнах. 1991 – 1999 рр.: Країни Балтії.
35. Компаративний аналіз економічних реформ ХХІ ст. у пострадянських країнах. Росія.
36. Компаративний аналіз економічних реформ ХХІ ст. у пострадянських країнах. Україна.
37. Компаративний аналіз економічних реформ ХХІ ст. у пострадянських країнах. Білорусь.
38. Компаративний аналіз економічних реформ ХХІ ст. у пострадянських країнах. Молдова.
39. Компаративний аналіз економічних реформ ХХІ ст. у пострадянських країнах. Країни Закавказзя.
40. Компаративний аналіз економічних реформ ХХІ ст. у пострадянських країнах. Країни Середньої Азії та Казахстан.
41. Компаративний аналіз економічних реформ ХХІ ст. у пострадянських країнах. Країни Балтії.
42. Передумови політичних реформ у СРСР.
43. Політична трансформація пострадянських країн в 90-х рр. ХХ ст. Росія.
44. Політична трансформація пострадянських країн в 90-х рр. ХХ ст. Україна.
45. Політична трансформація пострадянських країн в 90-х рр. ХХ ст. Білорусь.

46. Політична трансформація пострадянських країн в 90-х рр. ХХ ст. Молдова.
47. Політична трансформація пострадянських країн в 90-х рр. ХХ ст. Країни Закавказзя.
48. Політична трансформація пострадянських країн в 90-х рр. ХХ ст. Країни Середньої Азії та Казахстан.
49. Політична трансформація пострадянських країн в 90-х рр. ХХ ст. Країни Балтії.

Другий рівень (есе).

1. Передумови східноєвропейських революцій кінця 80-х – початку 90-х рр. 20 ст.
2. Стартові умови економічних перетворень в країнах Східної Європи наприкінці 80-х рр. 20 ст.
3. Особливості економічної трансформації 1 пол. 90-х рр. в країнах Центральної Східної Європи: проблеми та досягнення.
4. Внутрішні та зовнішні фактори в економічній трансформації посткомуністичної Югославії. Особливості ситуації в республіках колишньої СФРЮ в 90-ті рр. – на початку 21 ст.
5. Складення сучасної політичної моделі країн Центральної Східної Європи: загальна характеристика.
6. Політична трансформація країн Південно-Східної Європи наприкінці 90-х – на початку 21 ст.: загальне та особливе.
7. Передумови ідеологічного оновлення у СРСР.
8. Ідеологічне забезпечення першого етапу пострадянських перетворень.

Третій рівень (есе підвищеної складності).

1. Монетарна теорія М.Фрідмена та її вплив на складання перших програм економічних реформ в посткомуністичних країнах.
2. Теоретичне осмислення досвіду економічної трансформації в Східній Європі в середині 90-х рр. 20 ст.
3. Попередні підсумки східноєвропейських економічних перетворень на початку 21 ст.
4. Зміна ідеологічного вектору розвитку країн Східної Європи: від марксизму до націоналізму. Теоретичні оцінки націоналістичної ідеології.
5. Дослідження ідеологічної трансформації в посткомуністичних країнах в сучасній вітчизняній та зарубіжній політології.
6. Вітчизняна та зарубіжна політологія про майбутній розвиток країн Центральної Східної та Південно-Східної Європи.
7. Націоналістична ідеологія в пострадянських країнах: спільне й особливе.
8. Проблема становлення ліберальної демократії в пострадянських країнах.
9. Розвиток громадянського суспільства в пострадянських країнах.
10. Майбутнє демократії: основні сценарії.
11. Політика РФ на пострадянському просторі. Цілі та їх еволюція протягом 1991-2016 рр.
12. Економіка як інструмент зовнішньої політики РФ. Енергетичний чинник.
13. Ідеологія як інструмент зовнішньої політики РФ.
14. Інформаційні війни.
15. Використання РФ регіональних організацій. СНД (1991, Азербайджан, Білорусь, Вірменія, Казахстан, Киргизія, Молдова, Росія, Таджикистан, Узбекистан; Туркменістан; Україна).
16. Організація країн Каспійського басейну (1992, Іран, Азербайджан, Казахстан, РФ, Туркменістан). Центральноазійський економічний союз ЦАЕС (1994, Казахстан, Узбекистан, Киргизстан, Таджикистан). Митний союз (1997, РФ, Білорусь, Казахстан) та Євразійське Економічне Співтовариство (ЄврАзЕС) (2000, РФ, Білорусь, Казахстан, Киргизстан, Таджикистан; Узбекистан). Спільнота двох / Союз РФ і Білорусі (1997).
17. ОДКБ (2002, Росія, Білорусь, Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, Вірменія).
18. ШОС (2001, Казахстан, Китай, Киргизстан, Росія, Таджикистан, Узбекистан).

19. Придністровський конфлікт (1991).
20. Конфлікт в Абхазії та Південній Осетії (1989, за незалежність від Грузії).
21. конфлікт у Чечні (1991, за незалежність від РФ).
22. конфлікт у Нагорному Карабаху (1987, за незалежність від Азербайджану).
23. конфлікт на Донбасі (2015, за незалежність від України).
24. Громадянська війна в Грузії (1991-1993).
25. Громадянська війна в Таджикистані (1992-1997).
26. Цілі ЄС на пострадянському просторі: еволюція у 1991-2016 рр.
27. «М'яка сила» ЄС та її обмеження.
28. Програми ЄС щодо пострадянських країн та їх підсумки.
29. Пріоритети політики ФРН щодо пострадянських країн.
30. Пострадянські країни у офіційних доктринах США.
31. Економіка як інструмент зовнішньої політики США.
32. Ідеологія як інструмент зовнішньої політики США.
33. Роль НАТО у політиці США на пострадянському просторі.
34. Еволюція політики США щодо пострадянських країн.
35. Політика США щодо пострадянських країн у 1990-х роках.
36. Політика США щодо пострадянських країн у 2001-2016 рр.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										Підсумковий тест (залік)	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3			20	100
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10		
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D		
60-69	E	задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	

0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	----------	--	---

11. Методичне забезпечення

1. Брусиловська О.І. Системні трансформації посткомуністичних країн Європи. 1989-2009. Рекомендовано МОН України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. - Одеса: Астропринт, 2011. – 448 с.
2. Брусиловська О.І. Синхроністичні таблиці з всесвітньої історії. - Одеса: Місто майстрів, 2000. – 51 с.
3. Орлова Т.В. Історія нових незалежних держав: Postsovieticum. – К.: Знання, 2010. – 487 с.

12. Рекомендована література

Основна

1. Бжезинський З. Великі перетворення // ПД. – 1994. - № 3.
2. Бжезинський З. Вирішальна роль України на пострадянському просторі / З.Бжезинський // Політика і час. – 1997. – №9. – С. 24–28.
3. Держава і громадянське суспільство в Україні: проблеми взаємодії / За ред. І.О. Кресіної. – К.: Логос, 2007.
4. Джига Т. Сучасні тенденції становлення політичної культури українського суспільства // Політичний менеджмент. – 2011. - № 1. – С. 64-74.
5. Гарсаній Н., Кеннеді М. Між утопією та дистопією: лабільність націоналізму в Східній Європі // Сучасність. – 1995. - № 3.
6. Изакович З. Политические и этнорелигиозные аспекты югославского конфликта // Социологические исследования. – 1996. - № 5.
7. Історія країн Центральної та Південно-Східної Європи (1943-1993). - К., 1993.
8. Іскакова Г. Політичні процеси на пострадянському просторі: тенденції, протиріччя, перспективи // Політичний менеджмент. – 2007. - № 3. – С. 128-134.
9. Історичні міфи і стереотипи та міжнаціональні відносини в сучасній Україні / За ред. Л.Зашкільняка. – Львів, 2009.
10. Коваль И.Н. «Бархатная реставрация» в Восточной Европе: Уроки для России и Украины // Российско-украинские отношения: Преемственность и развитие. – Одесса: А-Текс, 1996.
11. Колодко Г. В. Глобалізація і перспективи розвитку постсоціалістичних країн. – Київ: Основні цінності, 2002. – 245с.
12. Наргаард О. Економчні інституції та демократична реформа. Порівняльний аналіз посткомуністичних країн. – К.: Ніка-Центр, 2007. – 424 с.
13. Раствоу Д. Переходи до демократії: лібералізація і демократизація // Демократія: антологія / упорядник О.Проценко. – К.: Смолоскип, 2005. – С. 583-605.
14. Снайдер Дж. Демократизація в Восточной Европе и стабильность международных отношений // США:ЭПИ. – 1990. - № 2.
15. Терзич С. Сербский вопрос в истории и ныне // Межд.жизнь. – 1998. - № 4.

Додаткова

1. Арбатова Н. Уроки Югославии для России и Запада // МЭМО. - 1995. - № 2.
2. Ахтамзян А.А. Объединение Германии или аншлюс ГДР к ФРГ. – М.,1994.
3. Ачкасов В.А. Россия как разрушающееся традиционное общество // Полис. – 2011. - № 3. – С. 83-92.
4. Бабилунга Н.В., Бомешко Б.Г. Приднестровский конфликт: исторические, демографические, политические аспекты. – Тирасполь: РИО ПГУ, 1998.
5. Башкирова Е.И. Трансформация ценностей российского общества // Полис. – 2000. - № 6. – С. 51-66.
6. Богатуров А. Три поколения внешнеполитических доктрин России// Международные процессы. – 2012.- Т.10., №2. –С.20-31.

7. Борисов Н.А. Постсоветская трансформация политических систем Республики Узбекистан и Кыргызской Республики: сравнительный анализ. – М. – СПб, 2006. – 350 с.
8. Бальцеревич Е. Экономика Польши после вступления в ЕС // www.case.com.pl
9. Борисенко А. Выборы в Боснии и Герцеговине // www.metropolgroup.ru/press_center/press_article.wbp?article_id=bac69504-3296-4a62-ba51-183c525c34f2
10. Богомолов О.Т., Глинкина С.П. Первые уроки экономической трансформации в странах Центральной Европы // ННИ. – 1997. - № 6.
11. Богатуров А.Д. “Мировой социализм” – между прошлым и будущим // Межд.жизнь. - 1991. - № 7.
12. Бухарин Н. Строительство гражданского общества в странах Центральной и Юго-Восточной Европы. 90-ые годы XX века – начало XXI века // Новая и новейшая история. – 2005. - № 1.
13. Ботяновский А. Боснийский узел // Межд.жизнь. - 1996. - № 1.
14. Брагин Ю. Распад Югославии. Предпосылки трагедии // МЭМО. – 1995. - № 4,5.
15. Валента И. Советское вторжение в Чехословакию 1968 г. – М., 1991.
16. Валента И. Переоценка Советским Союзом решений 1968 г. и “бархатная революция” 1989 г // США:ЭПИ. - 1991. - № 10.
17. Власов С.Н. Европейская безопасность: в контексте германских интересов. – К., 1991.
18. Власова О. Горькое Европохмелье // Эксперт. – 2006. - № 35 // www.expert.ru/politics/2006/09/vengriya_v_es_i_na_grani_kraha
19. Волков В.К. Новые тенденции в развитии исторической мысли в странах Центральной и Юго-Восточной Европы // ВИ. - 1990. - № 6.
20. Волкова Е.Г. Сербия и Черногория на пути в Европейский Союз: проблемы интеграции кандидата в «кандидаты» // www.history.ru/biblioth/novist/mono/vinogr/91.htm
21. Восточная Европа на историческом переломе // ВИ. - 1991. - № 9/10.
22. Гавел В. Заочный допрос.- М., 1991.
23. Гавел В. Сила бессильных. – М., 1991.
24. Гавел В. Трудно сосредоточиться. – М., 1990.
20. Гартхофф Р. Почему возникла “холодная война” и почему она закончилась? // Межд.жизнь. – 1992. - № 3/4.
25. Глинкина С., Орлик И. Россия и Центрально-Восточная Европа на рубеже XX – XXI веков // Новая и новейшая история. – 2006. - № 4.
26. Гуськова Е.Ю. Некоторые итоги балканского кризиса для России и Европы // www.hist.usu.ru/science/Guskova_mat.doc
27. Геген Д. У лабіринті Європейського Союзу. – К., 1995.
28. Давыдов Ю.П., Приходько О.В., Смирнов П.Е., Устинова Е.В. Югославский кризис: Интернационализация или интервенция // США: ЭПИ. – 1993. - № 8.
29. Довгялло М.С. Политическая история зарубежных славянских стран новейшего времени. Справочник. – Минск, 2006.
30. Драган Г. Румыния и Европейский Союз – в приготовлениях к вступлению // Европа. – 2006. - № 1(18).
31. Дидусенко А. Затянувшийся кризис посткоммунизма // Новое время. – 1997. - № 7.
32. Джилас М. Лицо тоталитаризма. – М., 1992.
33. Делорм Р. Перехідні суспільства. Зміни – радикальні чи поступові? // Віче. – 1995. - № 2.
34. Желев Ж. Фашизм: Тоталитарное государство. – М., 1991.
35. Жуковский И.И. Трансформация партийной системы Польши // <http://www.mezhdunarodnik.ru/magazin/103.html>
36. Зінов'єв О. Посткомуністична епоха // ПД. – 1994. - № 2.
37. История антикоммунистических революций конца XX века: Центральная и Юго-Восточная Европа. – М., 2007.
38. Караваев В.П. Восточная Европа открывается миру // Межд.жизнь. – 1990. - № 3.

39. Кузьмин М.Н., Мурашко Г.П., Носкова А.Ф. Переходный период в европейских странах социализма: исторические реалии и поиски новых исследовательских подходов // ННИ. - 1990. - № 1.
40. Кожокин З.Е. Другая Европа? // Межд.жизнь. – 1996. - № 5.
41. Коммюнике / О совещании Политического консультативного комитета государств – участников Варшавского договора // Известия. – 1991. - 2 июля.
42. Кравчик Р. Распад и возрождение польской экономики. – М., 1991.
43. Кіш Є. Перехід Угорщини до парламентської демократії // ПД. – 1998. - № 1.
44. Маркедонов С. Казус Косово // www.novoteka.ru
45. Минин С. Ультиматум для христианской демократии // http://religion.ng.ru/politic/2006-03-01/3_ultimatum.html
46. Млынарж З. Мороз ударил из Кремля. – М., 1992.
47. Млынарж З. Восточная Европа на историческом переломе // ВИ. –1991. - № 9/10.
48. Мусатов В.Л. Восточная Европа: Процесс перемен // ННИ. - 1991. - № 2.
49. Мусатов В.Л. Венгерское полу столетие // Межд.жизнь. - 1997. - № 4.
50. Марков Д. Политические силы в постсоциалистических обществах. Венгрия. // ОНС. – 1993. - № 1.
51. Михник А. Посткоммунистическая Европа и трудности демократии // Политика. - 1991. - № 1.
52. Неменский О. «Анти-посткоммунизм» - оранжевая революция по-польски // <http://kreml.org/opinions/101343976>
53. Неменский О.Б. Независимость Косово и балканизация Центральной Европы // www.novoteka.ru
54. Носов Б.В. Страны Центральной и Восточной Европы и развитие европейской региональной кооперации // Славяноведение. - 1997. - №3.
55. Нэсбитт Д. Что нас ждет в 90ые гг. Метатенденции. Год 2000. 10 новых направлений на 90-ые гг. – М., 1992.
56. Петкович Р. Югославия и Объединенные Нации – от участия в основании до «замораживания» членства // Межд.жизнь. - 1995. - № 3.
57. Протокол о прекращении действия Договора о дружбе, сотрудничестве и взаимопомощи, подписанного в Варшаве 14 мая 1955 г., и Протокола о продлении срока его действия, подписанного 26 апреля 1985 г. в Варшаве // Известия. – 1991. - 2 июля.
58. Политические портреты (Гавел В., Ярузельский В., Валенса Л.) - М., 1991.
59. Политическая история стран Восточной Европы после 1945 г. в зарубежных исследованиях. – М., 1991.
60. Поморцев А. Балканский гамбит // www.newzv.ru/news/2006-10-03/55196/
61. Пырвулеску К. Политические партии и доктрины у румын (интервью). – 2006 // www.rri.com
62. Пащенко Є. "Балканський" вузол та етнічні міфологіки // ПД. – 1995. - № 1.
63. Пахомов Ю. Реформы в Україні та Східній Європі: порівняльний аналіз // Розбудова держави. – 1998. - № 3/4.
64. Рудяков П. Розчленування Югославії – перерозподіл Європи // ПД. – 1994. - № 3.
65. Сенкевич М.И. Восточноевропейские перспективы // Межд.жизнь. - 1991. - № 5.
66. Соколовская О. Хорватия у дверей Евросоюза // Европа. – 2005. - № 53.
67. Ткач Д. Будапешт: гаряча осінь 2006 року // Політика і час. – 2006. - № 11.
68. Хаджиабдич И. Образование молодежи и явка на выборах // www.elections-in-europe.org/rus/show.php?id=11&ujs-id=2
69. Хелемендик С. Новая Европа: феномен Словакии // <http://www.inosmi.ru/translation/230098.html>
70. Центральная Восточная Европа и Россия: проблемы трансформации // ННИ. – 1998. - № 3.
71. Шевцова Л.Ф. Куда идет Восточная Европа // МЭМО. – 1998. - № 5.
72. Шевцова В.Е. Восточная Европа: «момент истины еще впереди» // МЭМО. – 1997. - № 7.

73. Шевченко А.А. Внешняя политика: процесс формирования и механизм осуществления.- К., 1989.
74. Шик О. Весеннее возрождение: иллюзии и действительность. – М., 1991.
75. Шпэт Л. 1992. Мечта о Европе. – М., 1993.
76. Шишелина Л. Венгрия в Европе // Международная жизнь. – 2005. - № 11.
77. Шманько Г., Кіш Є. Угорщина: курсом реформ // ПіЧ. – 1993. - № 7.
78. Энгельгард Г.Н. Республика Сербская по Дейтонским соглашениям // Славяноведение. – 1997.- № 3.
79. Югославия в огне. Док. В 2 т. – М., 1992.
80. Юрошевич Д., Козаков В. Югославський конфлікт: зіткнення цивілізацій? // Політологічні читання. – 1994. - № 4.
81. Brzezinski Z. The grand failure: Birth and death of communism in the 20th century. – N.Y.: Charles Scribner's Sons, 1989.
82. Dawisha K. Democratization and political participation: Research concepts and methodologies // The consolidation of democracy in East-Central Europe / Ed. by K. Dawisha, B. Parrott. – Cambridge: Univ. Press, 1997.
83. Fowkes B. The post-communist era. Change and continuity in Eastern Europe. – N.Y.: St. Martin's Press, 1999.
84. Fukuyama F. America at the crossroads: Democracy, power and the neoconservative legacy. – Yale: Yale University Press, 2006.
85. Gaddis J. A grand strategy of transformation // FP. – 2002. – Issue 133.
86. Gati Ch. NATO enlargement: Who, why, and how? // SAIS Review. – 1999. – Vol. 19. – № 2.
87. Huntington S. The clash of civilization and remaking of world order. – NY: A Touchstone Book, 1997.
88. Kaldor M., Vejvoda I. Democratization in Central and Eastern European countries // International Affairs. – 1997. - Vol. 73. – № 1.
89. Keohane R., Nye J. Power and interdependence in the information age // FA. – 1998. – Vol. 77. – № 5.
90. Larrabee S. Security challenges on Europe's Eastern periphery // America and Europe: A Partnership for a New Era / Ed. by Gompert D.C., Larrabee S.F. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1997.
91. Mandelbaum M. A perfect failure. NATO's war against Yugoslavia // FA. – 1999. – Sept.-Oct.
92. Mandelbaum M. The ideas that conquered the world: Peace, democracy, and free markets in the XXI century. – N.Y.: Public Affairs, 2002.
93. Politics, power and the struggle for democracy in South-East Europe / Ed. by K.Dawisha, B.Parrot. – Cambridge: Cambridge Univ.Press, 1997.
94. The responsibility to protect. Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty / Ed. by G. Evans, M. Sahnoun. – ICISS, 2001.
95. Tismaneanu V. Fantasies of salvation: Democracy, nationalism, and myth in post-communist Europe. – Princeton: Univ. Press, 1998.
96. Vachudova M.A. Europe undivided. Democracy, leverage, and integration after communism. – Oxford: Oxford Univ. Press, 2005.
97. Vukadinovic R. Security in South-Eastern Europe. – Zagreb: Politicka kultura, 2002.
98. Walt S. Taming American power. The global response to U.S. primacy. – N.Y.: W.W. Norton & Company, 2005. – 317 p.

Електронні інформаційні ресурси

- The treaty of the European Union // http://europa.eu.int/eur-lex/en/treaties/dat/EU_treaty.html#0001000001
- Ten historic steps // http://europa.eu.int/abc/12lessons/index2_en.htm
- Энциклопедия Encydia-Wikilingue // <http://ru.encydia.com/en/>
- Внешняя политика Грузии. Аналитический сайт // <http://pankisi.info>
- Институт азиатских исследований // www.asiakz.com

Інститут громадянського суспільства/ Офіційний сайт // www.csi.org.ua

Інститут міжнародних досліджень процесів інтеграції та глобалізації/ Офіційний сайт // <http://igi.com.ua>

Національний інститут стратегічних досліджень / Офіційний сайт // www.niss.gov.ua